УДК 616.89-008.434:81’233-053.4] :159.98В.Окл
Шелемаха А.А.[1], Семенцова О.М.[2], Середа О.П.[3]

[1] студ. гр. УФКСз-315м НУ «Запорізька політехніка»
[2] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[3] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ ІІ РІВНЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРАКТИК В. ОКЛЕНДЕР

А.А. Шелемаха, О.М. Семенцова, О.П. Середа

У сучасних умовах трансформації освітнього середовища традиційні підходи до розвитку та корекції усного мовлення дітей потребують переосмислення. Водночас актуальною залишається проблема формування діалогічного мовлення у дітей середнього дошкільного віку, зокрема із ЗНМ ІІ рівня. Тому виникає потреба у пошуку нових підходів до організації корекційно-розвиткової роботи, які б відповідали сучасним викликам.

Проблема мовленнєвого розвитку дошкільників ґрунтовно висвітлена у працях багатьох дослідників. Зокрема, А. Богуш розглядає мовлення як провідний засіб соціалізації дитини та підкреслює, що діалог є первинною формою мовленнєвої взаємодії [1]. За даними І. Мартиненко, у дітей із порушеннями мовлення спостерігається зниження комунікативної ініціативи, їхній діалог здебільшого має реактивний характер і обмежується відповідями на запитання дорослого [2]. Ю. Рібцун зазначає, що мовленнєва взаємодія таких дітей зазвичай має ситуативний характер [4]. Л. Трофименко наголошує на необхідності системної підтримки, спрямованої на розвиток комунікативної активності дитини [5]. О. Полєвікова, М. Федорова та І. Катруша підкреслюють, що ефективність мовленнєвого розвитку значною мірою залежить від створення мовленнєво насиченого середовища та цілеспрямованої організації комунікативної діяльності дітей [3; 6].

У зарубіжних дослідженнях значна увага приділяється розвитку прагматичного компонента мовлення. Зокрема, D. Bishop зазначає, що одним із ключових бар'єрів для дітей із мовленнєвими порушеннями є недостатня сформованість прагматики – здатності використовувати мову як інструмент соціальної взаємодії [7]. У зв'язку з цим сучасні закордонні підходи до мовленнєвої корекції ґрунтуються на принципах натуралістичного втручання, згідно з якими фахівець спеціально організовує ігрове середовище таким чином, щоб стимулювати дитину до ініціації спілкування та активного використання мовлення.

З огляду на необхідність активізації мовленнєвої ініціативи та емоційної включеності дитини перспективним є впровадження у роботу з дошкільниками психологічних практик В. Оклендер, які ґрунтуються на застосуванні творчих методів, зокрема малюванні, рольовій грі, драматизації, роботі з образами та інших арт-терапевтичних технік. Використання таких методів сприяє зниженню мовленнєвої тривожності, формуванню

комунікативної відкритості та стимулює дитину до вербалізації власного досвіду. У процесі ігрової діяльності дитина поступово набуває досвіду вербалізації власних переживань, навчається підтримувати контакт із партнером та реагувати на його репліки. Формування діалогічного мовлення за такого підходу відбувається через організацію ігрових мікроситуацій, у яких дитина використовує мовлення для досягнення комунікативної мети (звертається до партнера, просить предмет, висловлює згоду або відмову, ставить запитання чи підтримує розмову).

Таким чином, формування діалогічного мовлення у дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ ІІ рівня потребує комплексного підходу, який поєднує досягнення вітчизняної логопедії, зарубіжні підходи до розвитку прагматичного компонента мовлення та психологічні методи активізації комунікативної діяльності. Інтеграція практик В. Оклендер у систему корекційно-розвиткової роботи з дітьми в умовах ЗДО є перспективним напрямом, оскільки дозволяє підвищити ефективність втручання завдяки розвитку комунікативної ініціативи дитини та створенню природних умов для повноцінної мовленнєвої взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. К., 2004. 376 с.
2. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку із системними порушеннями мовлення: монографія. Київ: ДІА, 2016. 307 с.
3. Полєвікова О. Б. Аналіз підходів до розвитку діалогічного мовлення дошкільників. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки».* 2015. Том 1. № 67. С. 132–139.
4. Рібцун Ю. В. Професійний довідник вчителя-логопеда. Х.: Основа, 2012. 239 с.
5. Трофименко Л. І. Алалія: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі: навч. метод. посіб. Київ. 2023. 180 с.
6. Федорова М., Катруша І. Особливості розвитку діалогічного мовлення у дітей молодшого дошкільного віку. *Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи: зб. наукових праць:* в 2-х ч. 2022. Ч.2. С. 6–9.
7. Bishop D. V., Snowling M. J., Thompson P. A., Greenhalgh T. Phase 2 of CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry,* 2017. 58(10), P. 1068–1080.